

Alina KOWALSKA
Adam RZEŹNICKI
Włodzimierz STELMACH

Rozpowszechnienie palenia tytoniu wśród młodzieży akademickiej pierwszych lat studiów

Popularizing smoking among academic youth during the first years of studies

Katedra Medycyny Społecznej
i Zapobiegawczej Uniwersytet Medyczny Łódź
Kierownik: Prof. dr hab. med. *Wojciech Drygas*

Dodatkowe słowa kluczowe:

palenie tytoniu
studenci

Additional key words:

smoking tobacco
students

Praca została opublikowana w Przeglądzie Lekarskim 2009/66/10 w polskiej i angielskiej wersji językowej.

Od kilkunastu lat w wielu krajach, w tym również w Polsce są prowadzone systematyczne działania organizacyjne i edukacyjne kierowane do dużych grup ludności w celu ograniczenia częstości palenia tytoniu. Życie w środowisku wolnym od dymu tytoniowego jest warunkiem utrzymania dobrego stanu zdrowia jednostki i populacji ludzkiej. Wyniki badań wskazują, że bardzo trudno jest uwolnić się od palenia tytoniu. Dlatego działania profilaktyczne wśród młodzieży szkolnej i akademickiej muszą być szczególnie intensywne. Zachowania zdrowotne absolwentów kierunków medycznych, którzy w przyszłości podejmą pracę w zakładach opieki zdrowotnej będą szczególnie obserwowane i naśladowane przez pacjentów. Celem pracy było ustalenie udziału osób palących papierosy wśród studentów pierwszych lat studiów w okresie pierwszych dwóch miesięcy 2008 roku. W marcu 2008 roku badaniem objęto wszystkich studiujących na pierwszych latach kierunków studiów stacjonarnych i niestacjonarnych Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, posługując się ankietą audytoryjną. Na listach studentów wszystkich kierunków studiów znajdowało się ogółem 512 osób. W badaniu wzięło udział 479 studentów (93,5%). Wśród 479 respondentów 34,2% badanych (164 osoby) przyznało się do palenia tytoniu, a 65,8% (315 osób) odpowiedziało, że w styczniu i lutym 2008 roku nie zapalili ani jednego papierosa. Wśród 308 studentek i studentów studiów stacjonarnych osoby palące (88 osób) stanowiły 28,6%, a wśród 171 badanych studiujących w systemie niestacjonarnym osoby palące (76 osób) stanowiły 44,4%. W grupie palących 53,7% (88 osób) studiowało w systemie stacjonarnym a 46,3% (76 osób) w systemie niestacjonarnym. Udział studentów palących papierosy w styczniu i w lutym 2008 roku wśród wszystkich studiujących na Wydziale Nauk o Zdrowiu był bardzo duży - dym tytoniowy inhalował co trzeci student.

For several years there have been systematic organization and educational activities carried out in many countries, also in Poland, aimed at large groups of people in order to limit the frequency of smoking. Living in environment free from tobacco smoke is a condition of maintaining good health of an individual and human population. The results of research show that it is very difficult to free oneself from smoking. Therefore, preventive actions among high school and academic youth must be particularly intensified. Health behaviour of post graduates of medical departments who will take up work in health centers in the future will be particularly under scrutiny, and there will be many followers among patients, too. The aim of this work was to establish participation of the smoking people among the first year students, during the first two months of 2008. In March 2008 all of the students of the first year of stationary and non-stationary divisions of the Department of Health Science at the Medical University of Lodz took part in the research, using an auditory survey. In total, there were 512 people on students lists. 479 of them took part in the research (93.5%). Among the 479 respondents, 34.2% (164) of the tested admitted to smoking and 65.8% (315 people) answered that in January and February 2008 they did not smoke a single cigarette. Among 308 stationary female and male students, those who smoked (88 people) made up for 28.6%, whereas among the 171 of the non-stationary tested students, those who smoked made up for 44.4% (76 people). In the group of smokers 53.7% (88 people) were the stationary students and 46.3% (76 people) were the non-stationary ones. Participation of smoking students in January and February 2008 among all of the students at the Department of Health Science was very high - tobacco smoke was inhaled by every third student.

Adres do korespondencji:
Dr Alina Kowalska
Katedra Medycyny Społecznej
i Zapobiegawczej
Uniwersytet Medyczny
90-752 Łódź, ul. Żeligowskiego 7/9
Tel. (+42) 639 32 65
e-mail: alina.kowalska@vp.pl

Wstęp

Od kilkunastu lat w wielu krajach, w tym również w Polsce są prowadzone systematyczne działania organizacyjne i edukacyjne kierowane do dużych grup ludności w celu ograniczenia częstości palenia tytoniu, gdyż inhalowanie dymu tytoniowego stało się zjawiskiem powszechnym [4,5]. Życie w środowisku wolnym od dymu tytoniowego zawierającego szkodliwe związki chemiczne jest warunkiem utrzymania dobrego stanu zdrowia jednostki i populacji ludzkiej [6,16]. Badania dotyczące rozpowszechnienia palenia tytoniu w różnych grupach ludności wykazały, że w Polsce podobnie jak w wielu innych krajach po papierosa sięgają coraz młodszy [1,2,14]. Dlatego działania profilaktyczne wśród młodzieży szkolnej i akademickiej muszą być szczególnie intensywne. Wyniki badań wskazują, że bardzo trudno jest uwolnić się od palenia tytoniu [15]. Zachowania zdrowotne absolwentów kierunków medycznych, którzy w przyszłości podejmą pracę w zakładach opieki zdrowotnej będą szczególnie obserwowane i naśladowane przez pacjentów [8]. Znane łacińskie powiedzenie: „*Facta, non verba*” (czyny, nie słowa) podkreśla ważność postaw i zachowań pracowników służby zdrowia w edukowaniu społeczeństwa. Z badań wynika, że wśród palących znaczący udział mają niestety studenci kierunków medycznych oraz pracownicy służby zdrowia [3,7,10,11]. Część przyszłych pracowników ochrony zdrowia zaczyna palić lub kontynuuje palenie w czasie studiów [12].

Celem badania było ustalenie udziału studentów inhalujących dym tytoniowy wśród wszystkich studiujących na pierwszych latach studiów Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w okresie pierwszych dwóch miesięcy 2008 roku oraz w przeszłości z uwzględnieniem wybranych cech społeczno-demograficznych.

Materiał i metody

W marcu 2008 roku badaniem objęto studiujących na pierwszych latach wszystkich kierunków studiów stacjonarnych i niestacjonarnych Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, posługując się ankietą audytoryjną. Na listach studentów znajdowało się ogółem 512 osób. W badaniu wzięło udział 479 studentów, to jest 93,5% (tabela I).

Wśród badanych 308 osób (64,3%) studiowało w systemie stacjonarnym, a 171 osób (35,7%) w systemie niestacjonarnym. Wśród respondentów studiujących w systemie stacjonarnym zdecydowanie przeważały kobiety (74,0%), a na studiach niestacjonarnych kobiety stanowiły połowę badanych (50,3%). Zebrany materiał empiryczny opracowano statystycznie stosując metody opisowe oraz metody wnioskowania statystycznego. Dla opisu badanych grup respondentów obliczono wskaźniki struktury. W przypadku analizowania małych podgrup wskaźniki przedstawiano w postaci frakcji (f), w pozostałych przypadkach wyrażano je w procentach (%). Dla zbadania zależności pomiędzy cechami statystycznymi zastosowano test niezależności χ^2 . Siłę zależności oceniano przy pomocy współczynnika współzależności C-Pearsona.

Wyniki

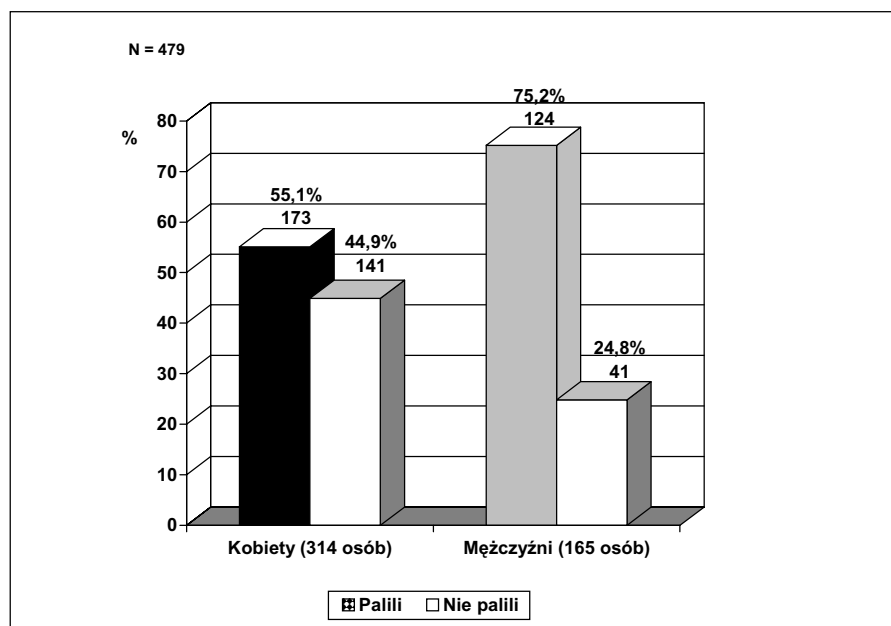
Wśród 479 respondentów było 314 kobiet (65,6%) i 165 mężczyzn (34,4%). Odpowiadając na pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, do palenia papierosów obecnie lub w przeszłości przyznało się 299

Tabela I

Udział w badaniu studentek i studentów Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wg rodzaju studiów.

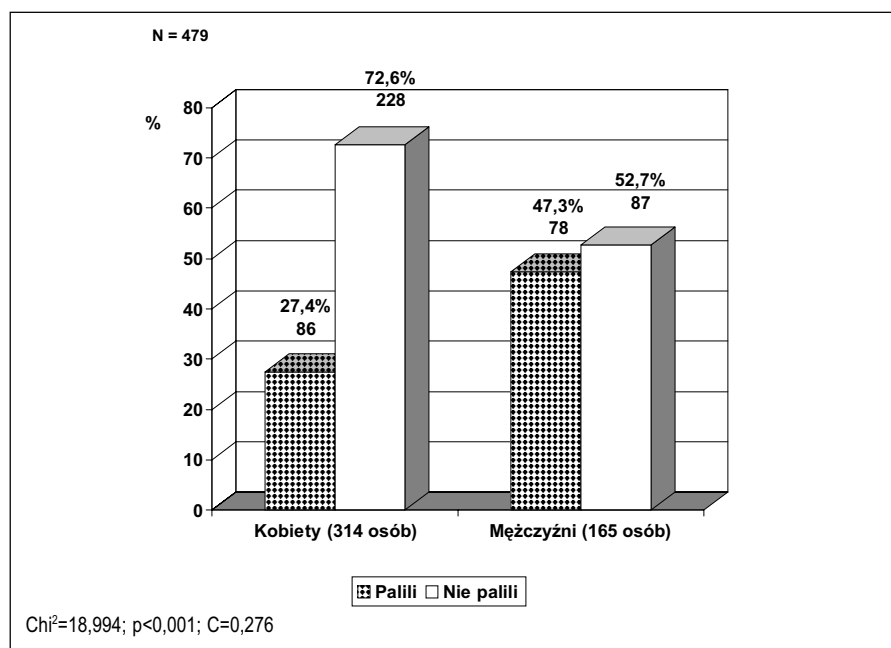
Participation of female and male students of the Health Science Department at the Medical University of Lodz, according to the types of studies.

Lp.	Rodzaj studiów		Number of students	Uczestniczący w badaniu	
				N	%
1.	stacjonarne	licencjackie (I°)	176	165	93,7
		magisterskie (II°)	151	143	94,7
	Stacjonarne ogółem		327	308	94,1
2.	niestacjonarne	licencjackie (I°)	103	94	91,3
		magisterskie (II°)	82	77	93,9
	Niestacjonarne ogółem		185	171	92,4
Razem			512	479	93,5

Rycina 1

Zachowania respondentów dotyczące palenia tytoniu w styczniu i lutym 2008 roku lub w przeszłości wg płci. Behaviour of respondents concerning smoking in January and February 2008 or in the past, according to sex.

Rycina 2

Zachowania respondentów dotyczące palenia tytoniu w styczniu i w lutym 2008 roku wg płci. Behaviour of the respondents concerning smoking tobacco in January and February, according to sex.

studiujących (62,4%). W grupie 299 osób 135 respondentów (45,2%) odpowiedziało, że palili w przeszłości, a 164 osoby (54,8%) stwierdziło, że palili w okresie poprzedzającym badanie, to jest w styczniu i w lutym 2008 roku. Wśród 479 ankietowanych 180 osób (37,6%) stwierdziło, że nigdy nie palili papierosów.

W grupie kobiet 173 studentki palące stanowiły 55,1%, a w grupie mężczyzn 124 osoby inhalujące dym tytoniowy stanowiły 75,2% (rycina 1).

W grupie 228 kobiet studiujących w systemie stacjonarnym do palenia papierosów obecnie lub w przeszłości przyznało się 109 osób (47,8%), a wśród 86 kobiet studiujących w systemie niestacjonarnym paliły 64 badane - f (frakcja)=0,74. W grupie 80 mężczyzn studiujących w systemie stacjonarnym paliło 59 osób ($f=0,74$), a wśród 85 mężczyzn studiujących w systemie niestacjonarnym dym tytoniowy inhalowało 65 ankietowanych - $f=0,76$.

W grupie 479 badanych do palenia papierosów w okresie bezpośrednio poprzedzającym badanie, to jest w styczniu lub lutym 2008 roku przyznały się 164 osoby (34,2%), a 315 respondentów (65,8%) stwierdziło, że w tym czasie nie palili w ogóle.

Wśród palących było 86 kobiet co stanowi 52,4% oraz 78 mężczyzn co stanowi 47,6%. W grupie 314 kobiet 86 studentek palących papierosy stanowiło 27,4% a w grupie 165 mężczyzn 78 palących studentów stanowiło 47,3% (rycina 2).

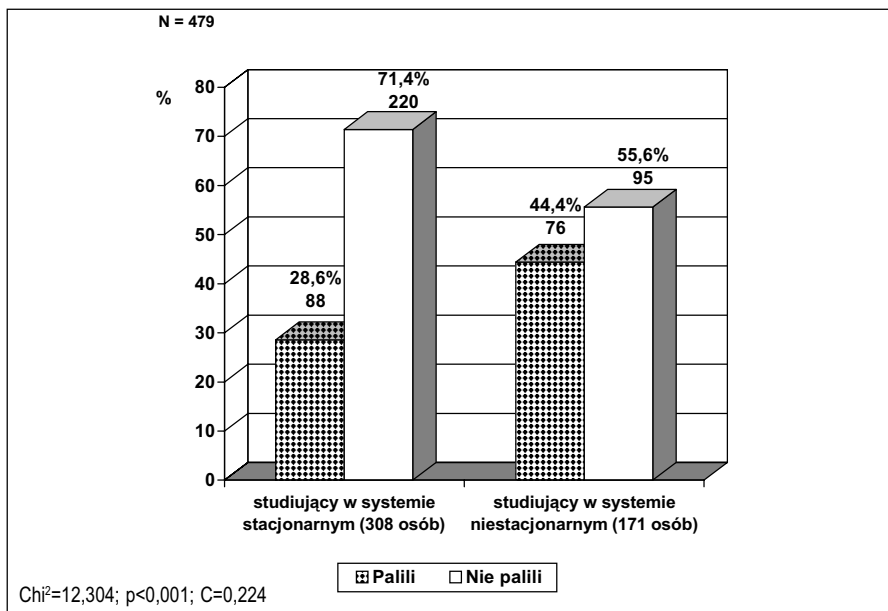
Na studiach stacjonarnych do palenia papierosów w styczniu lub w lutym 2008 roku przyznało się 88 osób, to jest 28,6%, a na studiach niestacjonarnych 76 osób, to jest 44,4% (rycina 3).

Na studiach stacjonarnych w analizowanym okresie w grupie kobiet paliło 49 osób (21,5%) a na studiach niestacjonarnych wśród 86 studentek było 37 palących ($f=0,43$). Na studiach stacjonarnych w grupie 80 mężczyzn paliło 39 osób ($f=0,48$) a na studiach niestacjonarnych w grupie 85 studentów paliło 39 ankietowanych ($f=0,46$). W okresie prowadzenia badań więcej niż połowa palących (86 osób, to jest 52,4%) w ciągu doby wypalała systematycznie 5 papierosów lub więcej w tym 39 osób (23,8%) wypalała powyżej 10 papierosów.

Kilka papierosów, to jest do 4 sztuk dziennie wypalała większość studiujących w systemie stacjonarnym (49 osób; $f=0,56$), a wśród studiujących w systemie niestacjonarnym większość (47 osób; $f=0,62$) wypalała w ciągu doby przynajmniej 5 papierosów. Co trzecia osoba studiująca na studiach niestacjonarnych w ciągu doby wypalała powyżej 10 sztuk papierosów (rycina 4).

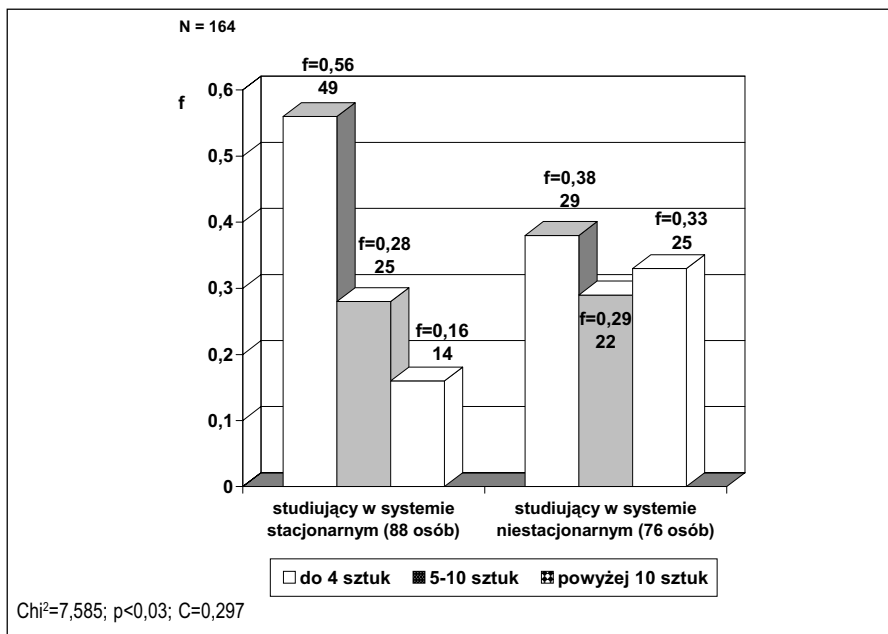
Omówienie wyników

Rozpowszechnienie palenia tytoniu wśród badanych było duże. Do palenia papierosów w okresie dwóch miesięcy poprzedzających badanie przyznał się co trzeci student (34,2%) ale w niedalekiej przeszłości paliło aż 62,4% ankietowanych. W grupie kobiet studiujących w systemie stacjonarnym udział osób palących w okresie prowadzenia badań lub w przeszłości był mniejszy w porównaniu z mężczyznami. Zaob-

Rycina 3

Zachowania respondentów dotyczące palenia tytoniu w styczniu i w lutym 2008 roku wg rodzaju studiów. Behaviour of respondents concerning smoking tobacco in January and February 2008, according to the types of studies.

Rycina 4

Struktura respondentów inhalujących dym tytoniowy wg liczby wypalanych papierosów w ciągu doby w styczniu i w lutym 2008 roku oraz wg rodzaju studiów.

Structure of respondents inhaling tobacco smoke according to the number of smoked cigarettes per day in January and February 2008, and according to the types of studies.

serwowane różnice są istotne statystycznie, siła zależności jest umiarkowana (Chi²=16,076; p<0,001; C=0,315). Wśród studiujących w systemie niestacjonarnym częstość palenia obecnie lub w przeszłości wśród studentów i wśród studentek była podobnie duża (Chi²=0,097; p>0,05). Zaobserwowane różnice w częstości palenia papierosów wśród ogółu badanych w styczniu i w lutym 2008 roku na niekorzyść mężczyzn są istotne statystycznie, siła zależności jest niewielka (Chi²=18,994; p<0,001; C=0,276). Wśród palących w okresie prowadzenia badań przeważały kobiety (52,4%), gdyż kobiety stanowiły większość studiujących (65,6%), ale częstość palenia w grupie ko-

biet była mniejsza (27,4%) w porównaniu z udziałem palących w grupie mężczyzn (47,3%). Różnica na korzyść kobiet wynosiła aż 19,9 punktu procentowego. W styczniu i w lutym 2008 roku istotnie częściej palili studiujący w systemie niestacjonarnym, siła zależności jest niewielka (Chi²=12,304; p<0,001; C=0,224). Studenci na studiach niestacjonarnych istotnie częściej wypalali również dużą liczbę papierosów, to jest powyżej 10 sztuk (Chi²=7,585; p<0,03; C=0,297). Z prowadzonych badań długofalowych wynika, że większość palących po zaprzestaniu inhalowania dymu tytoniowego, co pewien czas powracała do palenia. Dlatego istnieje podstawa by sądzić, że bez

podjęcia intensywnych działań ukierunkowanych na ograniczenie częstości palenia w środowisku akademickim do palących obecnie może dołączyć część studentów palących w przeszłości, a także grupa palących może zwiększyć się o osoby twierdzące, że nigdy nie paliły (37,6%). W przypadku młodych ludzi istnieją duże szanse na skuteczną zmianę ich zachowań dotyczących palenia tytoniu i dlatego działania profilaktyczne należy rozpocząć w początkowym okresie studiów [13]. Badania zachowań studentów dotyczące palenia tytoniu na Wydziale Nauk o Zdrowiu w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi rozpoczęto w 2006 roku [9].

Wnioski

1. Rozpowszechnienie palenia tytoniu wśród studiujących na pierwszych latach studiów na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi było duże. W okresie badań papierosy paliły, co trzeci student a do palenia w przeszłości przyznało się prawie 30% badanych.

2. Istnieje pilna potrzeba podjęcia intensywnych działań w celu pobudzenia motywacji studentów do zaprzestania palenia i życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

3. Objęcie studentów specjalnie przygotowanymi programami ukierunkowanymi na obniżenie częstości palenia w początkowym okresie studiów umożliwiłoby zwiększenie udziału osób niepalących wśród absolwentów Wydziału Nauk o Zdrowiu.

4. Uczelnie medyczne powinny wspomagać pod względem merytorycznym szkoły gimnazjalne i licealne w celu profesjonalnego edukowania uczniów w zakresie korzyści płynących ze spędzania wolnego czasu bez papierosa, gdyż część absolwentów tych szkół zostanie w przyszłości studentami.

5. Istnieje potrzeba prowadzenia systematycznych badań w celu poznania zmian zachodzących w zachowaniach studentów dotyczących palenia tytoniu.

Piśmiennictwo

1. **Bricker J., Leroux B., Peterson A. Jr et al.**: Nine-year prospective relationship between parental smoking cessation and children's daily smoking. *Addiction* 2003, 98, 585.
2. **Broms U., Silventoinen K., Lahelma E. et al.**: Smoking cessation by socioeconomic status and marital status: The contribution of smoking behaviour and family background. *Nicotine Tab. Res.* 2004, 6, 447.
3. **Choi Won S., Harris K.J., Okuyemi K. et al.**: Predictors of smoking initiation among college-bound high school students. *Ann. Behav. Med.* 2003, 26, 69.
4. **Delnevo C.D., Hrywna M., Abatemarco D.J. et al.**: Relationships between cigarette smoking and weight control in young women. *Fam. Community Health* 2003, 26, 140.
5. **Ezzati M., Lopez A.D.**: Estimates of global mortality attributable to smoking in 2000. *Lancet* 2003, 362, 847.
6. **Florek E., Piekoszewski W.**: Toksykologiczne aspekty palenia tytoniu. *Pol. Med. Rodz.* 2004, 6, 789.
7. **Kear M.E.**: Psychosocial determinants of cigarette smoking among college students. *J. Community Health Nurs.* 2002, 19, 245.
8. **Kishchuk N., Tremblay M., Lapierre J. et al.**: Qualitative investigation of young smoker's and ex-smokers' views on smoking cessation methods. *Nicotine Tab. Res.* 2004, 6, 491.
9. **Kowalska A., Rzeźnicki A., Drygas W.**: Postawy i zachowania dotyczące palenia tytoniu studentów pierwszego roku Wydziału Nauk o Zdrowiu. *Przeegl. Lek.* 2006, 63, 1041.
10. **Morrell H.E.R., Cohen Lee M., Bacchi D. et al.**: Predictors of smoking and smokeless tobacco use in college students: A preliminary study using web-based survey methodology. *J. Am. Coll. Health* 2005, 54, 108.
11. **Patterson F., Lerman C., Kaufmann V.G. et al.**: Cigarette smoking practices among american college students: Review and future directions. *J. Am. Coll. Health* 2005, 52, 203.
12. **Soteriades Elpidoforos S., DiFranza J. R., Savageau J.A. et al.**: Symptoms of nicotine dependence and other predictors of students smoking at school: Implications for school smoking policy. *J. Sch. Health* 2003, 73, 154.
13. **Wakefield M., Kloska D.D., O'Malley P.M. et al.**: The role of smoking intentions in predicting future smoking among youth: findings from Monitoring the Future data. *Addiction* 2004, 99, 914.
14. **Zatoński W.**: Droga do zdrowia. Historia przeciwdziałania epidemii chorób tytoniowych w Polsce. Fundacja Promocja Zdrowia. Warszawa 2003.
15. **Zatoński W., Ciekiera Cz.**: Palenie tytoniu: wolność czy zniewolenie? Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Centrum Onkologii- Instytut im. M. Skłodowskiej Curie. Warszawa 2001.
16. **Zatoński W., Przewoźniak K. (red.)**: Palenie tytoniu w Polsce: postawy, następstwa zdrowotne, profilaktyka. Warszawa: Centrum Onkologii- Instytut im. M. Skłodowskiej Curie. Warszawa 2000.